

УДК 002.1(0.067)-027.563:343.533
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2024-2-3>

КОМЕРЦІЙНО ЦІННА ІНФОРМАЦІЯ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ

Василяка Олеся Костянтинівна,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права та інших кримінально-правових дисциплін
Миколаївського навчально-наукового інституту права
«Одеської юридичної академії»
Vok1321@ukr.net
orcid.org/0000-0002-1280-2743

Стаття має на меті з'ясування характеристик та основної сутності комерційної таємниці, визначаючи її ключові особливості, які дають змогу відрізнити її від інших видів інформації з обмеженим доступом, таких як державна таємниця. Важливими аспектами комерційної таємниці є: її реальна або потенційна цінність, унікальність інформації, яка пов'язана з діяльністю компанії та надає економічні й конкурентні переваги власнику; конфіденційність і обмежений доступ до такої інформації; а також заходи, які вживаються керівництвом для запобігання несанкціонованому доступу до комерційної таємниці.

Результати. У національному законодавстві відсутній єдиний законодавчий акт, який би чітко визначав і систематизував інформацію, що вважається конфіденційною. Автор пропонує власне визначення цієї категорії як виду конфіденційної інформації та форми інформації з обмеженим доступом, яка може бути технічної, організаційної, комерційної, виробничої чи іншої природи, пов'язаної з діяльністю компанії, та має реальну або потенційну вартість через її невідомість третім особам, що надає власнику економічні переваги та конкурентну перевагу. Така інформація підпадає під спеціальний правовий режим, який обмежує доступ до неї та її використання, запобігаючи несанкціонованому доступу. Склад та обсяг комерційної таємниці, а також порядок її захисту встановлюються керівництвом компанії, установи чи організації.

Висновки. Пропонуємо розуміти комерційну таємницю як особливий різновид конфіденційної інформації, доступ до якої обмежений і яка може бути технічною, управлінською, торговельною, виробничою або будь-якою іншою, пов'язаною з діяльністю компанії чи організації. Така інформація містить реальну чи можливу комерційну цінність, оскільки є невідомою для сторонніх, що дає її власнику економічні переваги та зміцнює його позиції на ринку. Інформація, яка утворює комерційну таємницю, захищена спеціальними правовими механізмами, які перешкоджають неавторизованому доступу до неї. Які дані входять до складу комерційної таємниці та яким чином вони захищаються, визначається керівництвом фірми, установи чи організації.

Ключові слова: кримінальне право, кримінальне правопорушення, обмежений доступ, конфіденційна інформація, комерційна таємниця, банківська таємниця.

RESTRICTED COMMERCIALLY VALUABLE INFORMATION: CRIMINAL PRIVACY ACTIONS

Vasylyaka Olesya Kostiantynivna,
Candidate of Juridical Sciences,
Associate Professor at the Department of Criminal Law and other criminal law disciplines
Mykolaiv Educational and Scientific Institute of Law "Odesa Law Academy"
Vok1321@ukr.net
orcid.org/0000-0002-1280-2743

The article aims to clarify the characteristics and the main essence of a commercial secret, defining its key features that allow us to distinguish it from other types of information with limited access, such as state secrets. Important aspects of a commercial secret are: its real or potential value, the uniqueness of information that is related to the company's activities and provides economic advantages and competitive advantages to the owner; confidentiality and limited access to such information; and measures taken by management to prevent unauthorized access to trade secrets.

The results. There is no single legislative act in the national legislation that would clearly define and systematize the information that is considered confidential. The author offers his own definition of this category as a type of confidential information and a form of information with limited access, which can be of a technical, organizational, commercial, industrial or other nature, related to the company's activities and has a real or potential value due to its anonymity to third parties, which provides the owner with economic

advantages and competitive advantage. Such information is subject to a special legal regime that restricts access to it and its use, preventing unauthorized access. The composition and scope of the commercial secret, as well as the procedure for its protection, are established by the management of the company, institution or organization.

Conclusions. *We suggest understanding a trade secret as a special kind of confidential information, access to which is limited and which can be technical, managerial, commercial, industrial or any other related to the activities of a company or organization. Such information contains real or possible commercial value, as it is unknown to outsiders, which gives its owner economic advantages and strengthens his position in the market. Information constituting a commercial secret is protected by special legal mechanisms that prevent unauthorized access to it. What data is part of a commercial secret and how it is protected is determined by the management of the company, institution or organization.*

Key words: *criminal law, criminal offense, restricted access, confidential information, commercial secrecy, banking secrecy.*

Вступ. Наразі в законодавстві України відсутній уніфікований законодавчий документ, що б класифікував і встановлював категорії інформації, яка вважається конфіденційною. Питання, що стосуються обмеження доступу та поширення інформації конфіденційного характеру, на цей час регламентуються через різні норми Основного Закону держави, а також через законодавство різних галузей і правових інститутів.

Стаття ставить за **мету** дослідити головну суть і важливі характеристики комерційної таємниці, а також визначити, чим вона відрізняється від інших видів інформації, до якої існують доступні обмеження, таких як, наприклад, державна таємниця.

1. Конфіденційна інформація як предмет кримінального правопорушення

Термін «конфіденційна інформація» в контексті інформації, що належить державним органам, визначається через спеціальні інструкції, затверджені урядом. Зокрема, існувала Інструкція, яка регламентувала процес обліку, зберігання та використання матеріалів, що містять інформацію конфіденційного характеру і є державною власністю. Для визначення, яка інформація підпадає під категорію «конфіденційна», створюються експертні комісії, які розробляють відповідні переліки на основі заздалегідь встановлених критеріїв. Ці переліки після розробки підлягають затвердженню відповідними міністерствами й іншими центральними органами виконавчої влади, а також місцевими державними адміністраціями (Про затвердження Інструкції про порядок обліку, зберігання і використання документів, 1998).

Інформація, яка класифікувалася як конфіденційна, мала відповідати певним вимогам. Вона повинна бути створена за кошти державного бюджету або перебувати у володінні, користуванні чи розпорядженні державних організацій. Також вона має використовуватися для забезпечення національних інтересів України і не повинна входити до категорії державної таємниці. Важливо, що розголошення такої інформації може призвести до негативних наслідків у соціальній сфері та загрози державній безпеці, а також порушення конституційних прав громадян (Про затвердження Інструкції про порядок обліку, зберігання і використання документів, 1998).

Термін «конфіденційна інформація» має різні визначення в українському законодавстві та міжнародних документах, залежно від кон-

тексту та сфери застосування. Міністерство фінансів України, наприклад, використовує цей термін для позначення інформації з обмеженим доступом, яка має гриф «Для службового користування». Це означає, що така інформація має певні обмеження на розповсюдження та доступ до неї дозволений лише визначеним особам (Про затвердження Положення про роботу із засобами обчислювальної техніки та про доступ до інформаційних ресурсів, 2003).

У Законі України «Про державну статистику» конфіденційна інформація розглядається як статистичні дані, які належать до інформації з обмеженим доступом і можуть поширюватися лише за згодою особи, яка володіє цією інформацією, та відповідно до умов, погоджених з нею (Про державну статистику, 1992).

У міжнародних угодах, де Україна є стороною, також зустрічаються різні визначення конфіденційної інформації. В одних документах вона може бути визначена як інформація, що належить окремим особам і розповсюджується за їхніми умовами, в інших – як інформація про особу, доступ до якої обмежений, крім випадків, коли таке обмеження встановлено законом (Про затвердження Вимог до документів, 2008). Ці різноманітні підходи до визначення конфіденційної інформації є важливими для дослідження, оскільки вони відображають різні аспекти захисту інформації та різні правові режими, які регулюють доступ до неї та її розповсюдження (Про інформацію, 1992).

У науковому середовищі України існують різні погляди щодо того, що таке конфіденційна інформація і хто може бути її власником. Деякі дослідники стверджують, що держава та її органи не можуть володіти конфіденційною інформацією, оскільки це суперечить самій природі конфіденційності (Дніпров, Замніус, 2004). Інші науковці закликають до чіткого законодавчого визначення, які саме дані можуть бути класифіковані як конфіденційні, щоб уникнути правової невизначеності (Захаров, 2002; Демкова, 2004: 150).

У контексті господарської діяльності до конфіденційної інформації відносять також комерційні секрети, або «ноу-хау», як це визначено в Законі України «Про інвестиційну діяльність». Це означає, що певні знання та навички, які мають комерційну цінність і не є загальновідомими, можуть бути захищені як конфіденційна інформація (Про інвестиційну діяльність, 1991). Крім того, українське

законодавство визначає інші види конфіденційної інформації. Наприклад, інформація, яку потерпілий або його близькі родичі бажають зберегти в таємниці, захищена від розголошення згідно з Кримінальним кодексом України (ст. 189 КК України) (Кримінальний кодекс України, 2001). Також інформація, яка зберігається в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, має свій рівень захисту від несанкціонованого доступу (ч. 2 ст. 4 Закону України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах») (Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах, 1994).

2. Відмежування комерційної таємниці від іншої інформації з обмеженим доступом

У науковому середовищі існують різні підходи до розуміння комерційної таємниці. Деякі дослідники, як наприклад Я. П. Ващук, відносять комерційну таємницю до категорії конфіденційної інформації (Ващук, 2012), тоді як інші, зокрема М. Чепелюк, розглядають її як таємну інформацію (Чепелюк, 2003). Це відображає різноманітність поглядів на характер і статус інформації, яка використовується в комерційній діяльності.

Разом із цим законодавство України встановлює певні рамки для визначення того, що може бути класифіковано як комерційна таємниця. Зокрема, постановою Кабінету Міністрів України визначено, що не можуть бути комерційною таємницею такі види інформації, як установчі документи компанії, державна звітність, дані про оплату податків та інші обов'язкові платежі, інформація про заробітну плату та чисельність працівників, документи про сплату податків, інформація про екологічні порушення та здоров'я людей, документи про платоспроможність, а також відомості про участь посадових осіб у різних формах підприємницької діяльності. Також до відкритої інформації належать дані, які згідно із чинним законодавством мають бути оголошені публічно. Це вказує на те, що певна інформація, яка має значення для суспільства та держави, не може бути прихованою під виглядом комерційної таємниці, і її повинно бути розкрито відповідно до законодавчих вимог (Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці, 1993).

А. Г. Дідук вважає, що комерційна таємниця має такі характеристики: секретність, яка передбачає, що інформація не є загальновідомою та доступ до неї обмежений; комерційну цінність, яка означає, що інформація може бути використана для отримання прибутку; і необхідність вживання заходів для збереження її секретності. Ці вимоги узгоджуються з міжнародними нормами, зокрема з Угодою TRIPS та Модельним положенням про захист від недобросовісної конкуренції (Дідук, 2008: 12).

Л. Д. Топалова підтримує цю позицію, підкреслюючи, що визнання інформації як комерційної таємниці вимагає визначення її юридично значущих ознак, таких як комерційна цінність, конфіденційність, незагальновідомість, а також наявність ефективних захо-

дів для збереження конфіденційності. Вона також виокремлює три види заходів для збереження конфіденційності: правові, організаційні та технічні – і наголошує на важливості їх адекватності й ефективності відповідно до практики в певній сфері господарювання (Топалова, 2006: 9).

Завдяки цьому підходу Л. Д. Топалова визначає комерційну таємницю як інформацію, що стосується різних аспектів діяльності підприємства, від виробництва до управління, і яка в разі використання може принести прибуток або конкурентну перевагу, а її невідповідне розголошення може зашкодити інтересам суб'єкта господарювання (Топалова, 2006: 10).

Висновки. Аналізуючи представлені точки зору, можна виділити ключові ознаки, які дають змогу відмежувати комерційну таємницю від іншої інформації з обмеженим доступом, такої як державна таємниця:

- 1) реальна або потенційна цінність інформації – комерційна таємниця містить дані, які можуть бути використані для отримання прибутку або забезпечення конкурентної переваги;
- 2) унікальність інформації – вона пов'язана з певними аспектами діяльності суб'єкта господарювання, що не є загальновідомими і тому можуть надавати економічну вигоду;
- 3) конфіденційність – інформація вважається конфіденційною, якщо її розголошення обмежене й контролюване власником;
- 4) обмеження доступу та використання – доступ до комерційної таємниці має бути строго регламентований, а використання дозволене лише уповноваженим особам;
- 5) заходи збереження – керівник підприємства повинен вживати відповідних правових, організаційних і технічних заходів для запобігання несанкціонованому доступу до інформації.

На основі цих ознак можна сформулювати визначення комерційної таємниці. Це вид конфіденційної інформації і різновид інформації з обмеженим доступом, яка містить технічні, організаційні, комерційні, виробничі й інші дані, пов'язані з діяльністю суб'єкта господарювання. Ця інформація має реальну або потенційну комерційну цінність через свою невідомість третім особам, забезпечує економічну вигоду й конкурентну перевагу власнику та перебуває під спеціальним правовим режимом, який виключає несанкціонований доступ. Склад і обсяг інформації, що становить комерційну таємницю, а також порядок її захисту, визначаються керівником підприємства, установи чи організації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про затвердження Інструкції про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави : постанова Кабінету Міністрів України від 27 листопада 1998 р. № 1893. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1893-98-%D0%BF#Text>.
2. Про затвердження Положення про роботу із засобами обчислювальної техніки та про доступ до інформаційних ресурсів Міністерства фінансів України : наказ Міністерства

фінансів України від 01 квітня 2003 р. № 248. *Професійна юридична система «Мега-НаУ»*. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0248201-03> (дата звернення: 02.11.2023.)

3. Про державну статистику : Закон України від 17 вересня 1992 р. № 2614-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 43. Ст. 608.

4. Про затвердження Вимог до документів, у яких обґрунтовуються обсяги антропогенних викидів та абсорбції парникових газів, для отримання листа-підтримки власником джерела викидів, на якому планується реалізація проекту спільного впровадження : наказ Національного агентства екологічних інвестицій України від 25 червня 2008 р. № 32. *Офіційний вісник України*. 2008. № 54. Ст. 1821.

5. Про інформацію : Закон України від 02 жовтня 1992 р. № 2657-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.

6. Дніпров О., Замніус В. Конфіденційна Україна. *Прозора політика*. 2004. № 18 (23). *Електронний щотижневик «Прозора політика»*. URL: http://polityka.in.ua/tomenko/content.php?id=prozpol23#_stat3 (дата звернення: 02.11.2023).

7. Захаров Є., Рапп І. Доступ до інформації: починаємо заново? *Критика-Коментарі*. URL: <http://kritiki.net/2002/09/02/dostup-do-informacii-pochinayemo-zanovo-chastina-1> (дата звернення: 02.11.2023).

8. Демкова М. С., Фігель М. В. Інформація як основа інформаційного суспільства: визначення поняття та правове регулювання. *Інформаційне суспільство. Шлях України*. Київ : Фонд «Інформаційне суспільство України», 2004. 422 с.

9. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18 вересня 1991 р. № 1560-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 47. Ст. 646.

10. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-ІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 02.11.2023).

11. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 5 липня 1994 р. № 80/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 31. Ст. 286.

12. Ващук Я. П. Промислова власність – проблеми захисту. *Патентний повірений України Ващук Ярослав Петрович*. URL: <http://patent.km.ua/ukr/articles/i6> (дата звернення: 02.11.2023).

13. Чепелюк М. Угода про нерозголошення конфіденційної інформації. *Юридичний журнал*. 2003. № 9. С. 90–91.

14. Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці : постановою Кабінету Міністрів України від 09 серпня 1993 р. № 611. *Зібрання постанов Уряду України*. 1993. № 12. Ст. 269.

15. Дідук А. Г. Правовий режим конфіденційної інформації: цивільно-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2008. 21 с.

16. Топалова Л. Д. Правовий режим комерційної таємниці : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Донецьк, 2006. 20 с.

Retrieved February 16, 2024 from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1893-98-%D0%BF#Text>.

2. On the approval of the Regulations on working with computing equipment and access to the information resources of the Ministry of Finance of Ukraine: (Order of the Ministry of Finance of Ukraine). № 248 (2003). Retrieved February 16, 2024 from: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0248201-03>.

3. On state statistics (Law of Ukraine). № 2614-XII (1992). Retrieved February 16, 2024 from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2614-12>.

4. On the approval of Requirements for documents substantiating the volumes of anthropogenic emissions and absorption of greenhouse gases, to obtain a letter of support by the owner of the emission source where the joint implementation project is planned to be realized (Order of the National Environmental Investment Agency of Ukraine) № 32 (2008). Retrieved February 16, 2024 from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0664-08>.

5. On information (Law of Ukraine). № 2657-XII (1992). Retrieved February 16, 2024 from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.

6. Dniprov, O., Zamnius, V. (2004). Confidential Ukraine. *Transparent Politics*. (23). Retrieved February 16, 2024 from: http://polityka.in.ua/tomenko/content.php?id=prozpol23#_stat3.

7. Zakharov, Y., Rapp, I. (2002). Access to information: starting over? *Critique-Comments*. Retrieved February 16, 2024 from: <http://kritiki.net/2002/09/02/dostup-do-informacii-pochinayemo-zanovo-chastina-1>.

8. Demkova, M.S., Fihel, M.V. (2004). *Information as the basis of the information society: definition of the concept and legal regulation*. Kyiv: "Information Society of Ukraine" Foundation.

9. On investment activity (Law of Ukraine). № 1560-XII (1991). Retrieved February 16, 2024 from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.

10. Criminal Code of Ukraine (Law of Ukraine) № 2341-III (2001). Retrieved February 16, 2024 from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

11. On the protection of information in information and telecommunication systems (Law of Ukraine). № 80/94-VR (1994). Retrieved February 16, 2024 from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text>.

12. Vashchuk, Y.P. *Industrial property – problems of protection*. Patent Attorney of Ukraine Yaroslav Petrovich Vashchuk. Retrieved February 16, 2024 from: <http://patent.km.ua/ukr/articles/i6>.

13. Chepelyuk, M. (2003). Agreement on non-disclosure of confidential information. *Legal Journal*. (9), 90–91.

14. On the list of information that does not constitute a trade secret (Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine). № 611 (1993). Retrieved February 16, 2024 from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/611-93-%D0%BF#Text>.

15. Diduk, A.G. (2008). *Legal regime of confidential information: civil law aspect* (abstract of the thesis for the scientific degree of Candidate of Legal Sciences). Kharkiv, Ukraine.

16. Topalova, L.D. (2006). Legal regime of a trade secret (abstract of the thesis for the scientific degree of Candidate of Legal Sciences) Donetsk, Ukraine.

REFERENCES:

1. On the approval of the Instruction on the procedure for accounting, storage and use of documents, files, publications, and other material carriers of information containing confidential information that is the property of the state (Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine). № 1893 (1998).

Стаття надійшла до редакції 18.04.2024
The article was received 18 April 2024